

מעשה בטנק

חשבון
עובר
ושב
מאת
בניקל שכמה

נמות פה. אין לי מושג מאיפה בא לו הרעיון הזה, כמו שאמרתי כבר, וכמה שניסו להסביר לו שהם בסדר, זה לא עזר. ואו גם השתנתה הצורה שאבישי היה מדבר אל הטנק שלנו. אליו הוא המשיך להתייחס בסדר, אבל מה, הוא היה אומר לו — רק נצא מפה בשלום, חביבי, איך אנחנו נחריב עליהם! או שהוא היה אומר לו: הוי, חביבי, איך הייתי מת לשים להם (הכוונה לבגין, שרון ורפול, א' ג') אחד עסיסי בפרצוף, ודברים כאלה לא נעימים.

ואו — זה היה בסוף יוני כבר — אבישי הלך. לא, זה לא היה בתוך הטנק, הוא הלך, לשורתים, אני חושב, מתחת לאיזה עץ, שהיה סתם זרוק בשטח, ועלה על איזה מר קש שהדרוים שמו לפלאגות, או שהפלאגות שמו לדרוים, או להיפך, אני לא יודע. עלה על המוקש ובקושי נשאר ממנו משהו.

אני יודע שמה שאני אומר לך נשמע מ' שוגע, אבל לפי דעתי הטנק התאבל על אבישי. הוא היה ככה חורק בלילה, ובכל פעם שהיינו מצודדים, הוא היה מילל, כמו יללת-אבל.

ועוד משהו: קרה איזה דבר מוזר עם התותח, או מערכת הכיוון, או אני לא יודע דע מה. עובדה שהפגיעות שלנו היו מחוץ-בנות לגמרי אחרי שאבישי הלך, וזה לא בגלל התותחן הזה שיש לנו, שהוא דווקא מהטובים בגדוד, או מה שקרה שם במיצעד, לפי דעתי, זו היתה הנקמה של הטנק! הוא שם להם את התאבל של אבישי!

מובן שאני, כקצין בודק, לא יכול לקבל מסקנות כאלה, שאין להן שום עיגון מדעי. מאידך, עלי להודות, כי החקירה לא העלה שום מימצאים חיוביים היכולים להסביר בדרך כלשהי את האירוע.

עוד כאן:
הערות דובר צה"ל: ברור שאי אפשר להעביר דיוח זה — כולו או תמי ציתו — לידיעת העיתונות המקומית ה' עולמית. ידיעה על כך שטנק מוצנע 'ישראלית דווקא, תקע נאד' בפרצופם של ראשי-הממשלה, שר-הביטחון ורמטכ"ל צה"ל, לא רק שהיא מהווה גילוי סוד צבאי מן המעלה הראשונה, אלא שהיא גם תתקבל כלא-אמינה ותפגע באופן חמור ביוקרתו של דובר צה"ל. זאת ועוד: ה' דעה כאלו טנק כלשהו, הוציא לפועל' מין צוואה מסוקפת של חייל צה"ל שנפל על מישמתו, עלולה להזיק מאוד למוראל ה' הלוחמים.

אמנם נכון הדבר כי הידיעה על האירוע עצמו זכתה להדגשה בינלאומי נרחב, והמחזה המבייש אף צולם בטלוויזיה הזועבר על-ידי הלוויינים למקומות רבים בעולם, אך נראה, כי מוטב להסתפק בכך, ולא להזכיר את הפרשה בפעם נוספת.

לעיתונאים הממשיכים לפנות בעניין זה אפשר לומר, כי האירוע נבדק עדיין, ויתכן שיש מקום להוסיף כי 'בדיקה ראשונית' העלתה, שיתכן כי מדובר בתעלול אופטי' או משהו דומה לכך. מכל מקום, לא ברור לי מדוע על דובר צה"ל לעסוק בנושא זה, ולא דובר משרד-הביטחון למשל, או יועץ ראשי-הממשלה לענייני-תיקשורת.

הערות קצין חימוש: בדיקה מדוק דקת של הצדדים הטכניים של האירוע, העלתה מימצאים שליליים באופן מוחלט. אין באפשרותו של חיל-החימוש לספק שום הסבר סביר לפרשה. ברור כי ה' אירוע — זרימת אוויר חם ומצחין מתוך הטנק אל מחוצה לו — נוצר בגלל הפרשי לחצים עזים, כלומר: בתוך הטנק או בתוך לוע התותחן היה איזון לחץ חזק, בעוד שמחוץ לטנק, וכנראה במיוחד ב' איזור שבו עמדו ראשי-הממשלה, שר- הביטחון והרמטכ"ל, היה הלחץ פחות ב' הרבה מאשר בתוך הטנק, אך באשר לסיבה המדויקת להפרשי לחצים אלה, אני ניצבים לפני קיר אטום. גם סיבת הריח אינה ידועה. מומחי החיל העלו השערות שונות, כמו הפרעות אטמוספיריות וכו', אך כל האפשרויות הללו נפסלו אחרי בדיקה קצרה ביותר.

מחמת המשמעות הרבות של האירוע, החלט בהחל-החישו על צעד מרחיק לכת, וטנק המרכבה החשוד הותך לחלוטין, והפלדה נשלחה לשימוש חוזר.

שניצבו ליד שלושת האישים (ראה ניספ' חים 28, 29, 30) חשו אף הם בריח, אם כי לא בצורתו החריפה ביותר. עדויותיהם מאשרות באופן כללי את עדויותיהם של שר-הביטחון ושל הרמטכ"ל על אופיו ו' טיבו של הריח שנתלוול לזרם האוויר ה' חמים הנ'.

ה. בדיקה מדוקדת שנערכה בתוך ה' טנק ובתוך לוע התותחן לא גילתה שום מקור אפשרי לריח המסויים או להתפרצות של זרם האוויר.

בעיקבות בדיקה ראשונית זאת, נערכה על-ידי בדיקה לעומק, במסגרתה אותר ה' צוות המקורי של הטנק החשוד.

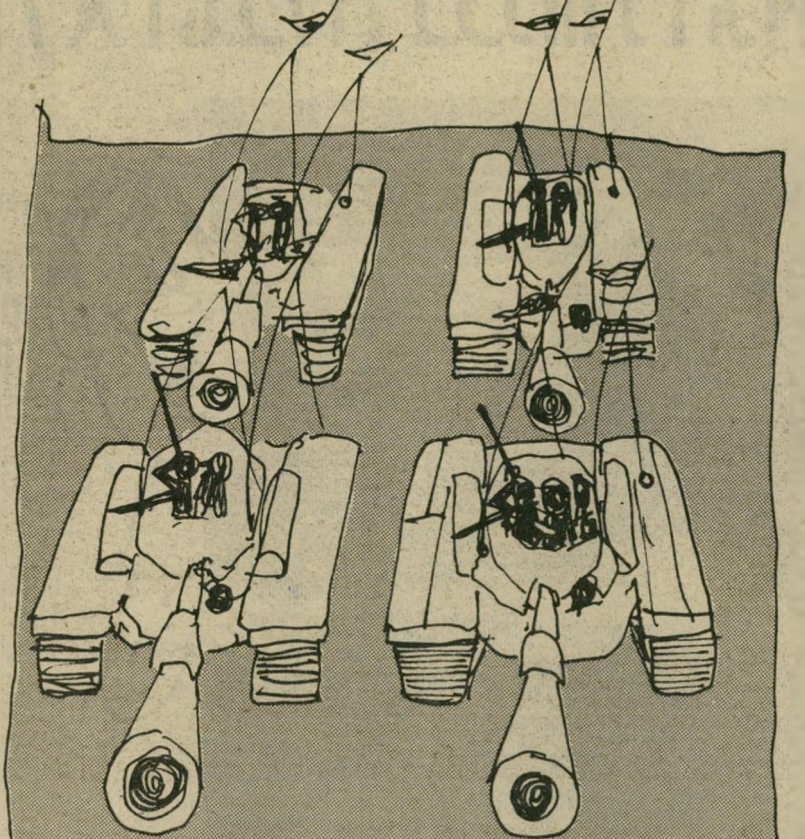
התברר כי הטנק החשוד, ועימו הצוות ה' מקורי שלו, השתתפו בלחימה כלבנון במי-סגרת מיבצע של"ג, בפריצה בציר המערבי, הוא ציר החוף, אנשי הצוות נחקרו בראיור גות לעומק, במשך שישה ימים תמימים, על-ידי ועל-ידי סמל המודיעין שהיה תורפא שלי. העדויות לא העלו כל הסבר סביר לפרשה, אך נראה לי כי תהיה זו מעילה

הועמד תורפא (תחת פיקוד) שלו העלתה את הממצאים הבאים:

א. הטנק המקורי, שעימו היה הצוות אמור לנסוע, התקלקל בשעה האחרונה שלפני המיצעד, והטנק החשוד הועבר לרשות ה' ארבעה ברגע האחרון ממש ממאגר טנקים שהוכן למיקרה של תקלות כאלה בדיוק.

ב. כאשר קיבלו את הטנק, עשו אנשי הצוות שהסיעו אותו במיצעד בדיקה על-פי ההוראות — מים, שמן, דלק, קשר, מ' ערכות נהיגה ומערכות הידראוליות. שלו-שה מבין הארבעה מוכנים להעיד כי מנעל התותחן היה פתוח, ולא היה פגו בקנה, או בכל מקום אחר בטנק.

ג. בשעה שקרה האירוע, לא הספיקו ה' ארבעה לזוז ממקומם או להגיב. בעזרת ה' צוות ערכתי שיחזור של המיקרה, והת' ברר כי היה צורך בשש שניות בדיוק — צידוד קל לימין, 'יריה' וצידוד חזרה ל' מרכז — וסביר להניח כי במשך פרק זמן כה קצר, לא היה באפשרותם להתעשת, ולהגיב על אירוע כה מפתיע וכה בלתי-צפוי.

בתפקידי אם לא אביא קטע מעדותו של מפקד הטנק, הסמל לוי דניאל (העדות כו' לה — גוספ 46).

הקצין דברי דניאל:

אני יודע שאתם תחשבו שאני משוגע, אבל אני יודע איך זה קרה. הרב"ט הזה פה, שיקו, שהוא עכשיו התותחן שלנו, הוא חדש. לפניו היה אבישי התותחן, אבישי היה מת על הטנק הזה, מה זה, הוא היה ממש פוגע, כמו שמדברים עם חבר, היינו יורים, למשל, ויצא לנו לירות די הרבה במלחמה הזאת, כי השתתפנו בה מהתחלה. וכשהיינו יורים, אבישי היה אר-מר דברים כמו: בוא, בוא חביבי, רד עוד קצת, תתישב להם על הזנב, עכשיו קח קצת שמאלה אם לא איכפת לך — והופ — אני יורה! ככה היה אבישי מדבר, ואם הוא היה פוגע, הוא היה מתחיל לחלק לטנק מ' מאות, ויום אחד, אני זוכר, הוא שם לטנק פרחים על הקנה, אחרי שיום לפני זה היסלנו איזה ארבעה טנקים שלהם.

ככה זה היה בהתחלה. אחר-כך מה ש' קרה — לא שאבישי אהב פחות את הטנק — אבל הוא התחיל לאהוב פחות את המי-לחמה. היה לו הרעיון הזה, שכל העסק הזה מסספרים לנו על שלום הגליל זה סתם בלוף — אני לא יודע מאיפה בא לו הרעיון הזה — ושבעצם, בגין, שרון ורפול, ככלי-כלל לא איכפת להם אם אנחנו

ד. ברור למעלה מכל ספק כי בעת ה' אירוע לא היה כל אדם נוסף — חייל או אחר — בתוך הטנק.

באשר לאותו שלב באירוע, שאפשר ל' כנותו 'יריה', העלתה החקירה את העו' ברות הבאות:

א. אפשר להגדיר את 'היריה' כהתפר' צות פיתאומית של זרם אוויר מהיר, מלוע התותחן, אל עבר שלושת האישים שניצבו על הבימה.

ב. על טיבו של זרם זה אפשר לומר, כ' הוא היה חמים קצת, על-פי עדותו של ראשי-הממשלה, אשר הגדיר את הזרם כ' אוני הקצין הבודק במילים, 'מין רוח קדים'. גם שני האישים האחרים אישרו כי היה מדובר בזרם אוויר חמים קצת.

ג. כמו כן היה זרם אוויר זה בעל ריח דוחה במיוחד. שר-הביטחון, מר אריאל שרון, אמר כי הריח היה, 'מחורבן', ואילו הרמטכ"ל, כאשר התבקש להגדיר את ה' ריח, אמר: 'סתם ריח של נאד', כבוד ראשי-הממשלה ביקש שלא להתייחס לסו' גיית הריח.

ד. ככל הנראה היה הריח האמור חריף במיוחד, הוא שגרם, על-פי דעת הרופא המומחה שהקצין הבודק נועץ בו (רא' ניספח 22), להרגשת הבחילה שחשו שלוה שת האישים האמורים במהלך הזמן שלא-חר האירוע, יש גם לציין כי כמה אנשים

תר"ג — סודי ביותר — 3500/ב' מפקנות קצין בודק, אלוף-מישנה א' ג', מדגש לראש אכ"א.

הנרדן: מימצאי חקירה כפרשת טנק המרכבה, שסימנו צ' 752156.

תיאור המיקרה: ביום 18 באפריל 1983, בשעה 10.30 בבוקר, התחיל טור ה' טנקים שהשתתף במיצעד-צה"ל לנוע ממקום הכינוס בדרכו אל מסלול המיצעד. טור ה' הטנקים נע אחרי גוש חיל-הרגלים, וכלל שש דבוקות: בדבוקה הראשונה נעו טנקי שרמן ישנים, כדי להציג את עברו של חיל-השריון. בעיקבות השרמנים נעה בדבוקה קטנה של משמירי-טנקים מסוג אי-איי-איי-קס צרפתיים, שכבר אינם נמצאים בשימוש צה"ל. בעיקבות שתי דבוקות אלו נעו גושים של סנטוריונים, של טיראנים, של מ'ג'חים והגוש האחרון היה טנקי מרכבה.

בשעה 11.24 התקרבו טנקי המרכבה אל בימת-ההצדעה, שהיתה בסמוך לשער יפו שבירושלים. הטנק שסימנו צ' 752156 (ש' ייקרא הטנק החשוד) נמצא מול בימת-ההצדעה בשעה 11.26 בדיוק, על בימת-ההצדעה העיקרית נמצאו באותה שעה ראשי-הממשלה, מר מנחם בגין, שר-הביט' חזק, אריאל שרון ורמטכ"ל צה"ל, רב-אלוף רפאל איתן, שקיבלו את המיצעד בעמידה ובחצצעה.

בשעה זו, 11.26, התחילה שלשלת ה' אירועים אשר הוליקה לחקירה זאת. הטנק החשוד היה הרביעי מצד ימין בשדרת ה' טנקים. לפתע — בנסיבות ש-נחקרו, מנוס מפני שימוש במילה זו — התחיל צריח התותחן להצטוד, עד שלוע התותחן היה מכוון ישירות אל בימת-ההצדעה, ב' דיוק אל הנקודה שבה נמצאו שלושת האר-שים ששמותיהם הוזכרו.

באותה שעה נמצאו על הטנק, כמו על כל האחרים, ארבעה אנשי צוות, שכפי שהתברר מאוחר יותר, אין להם קשר ל' פרשה זאת. כמקובל במיצעד, ועל-פי ההו' ראות, ניצבו מפקד הטנק, התותחן שלו והטען-קצין בצריח, ואילו הנגה היה בתאו, כחזית הטנק, כשראשו בולט.

כאשר היה הלוע מכוון אל בגין, שרון ואיתן, שעמדו על הבימה המרכזית, אירע השלב השני באירוע, שהוא נשוא החקירה: נשמע רעם הרומה למדי לירות חותח, ושי-לושת האישים שניצבו על הבימה — האדו' גים בגין, שרון ורפאל איתן — נהדפו ל' אחור ונפלו.

מיד לאחר מכן חזר הצריח והצטוד ל' מרכז, והטנק המשיך במהלכו, כאילו לא אירע דבר. גם שלושת האישים קמו ממקור מם, והתברר כי הם בריאים ושלמים. הם המשיכו לעמוד על הבימה וקיבלו את ה' מיצעד עד תומו. אמנם, לא נרשמו חבלות גופניות, אך השלושה שנפגעו תלוננו על חבלות קלות במרוצת השבוע שאחרי ה' מיצעד, בחילות שמקורן עוד יובהר.

מפקד טור הטנקים, שהאירוע הובא ל' ידיעתו עוד במהלך המיצעד, הורה לע' צור את הצוות לחקירה בידי מצ"ח ובידי גורמים אחרים — שטיבם מפורט בנספח מספר 21 — אך החקירה הראשונית לא העלתה דבר, ובעיקבות כך מונה החתום-מעלה לבדוק את האירוע.

תיאור החקירה: הבדיקה הראשונית של החתום מעלה ושל סמל המודיעין ש'